Antea Group Archeologie 2014/58

Archeologisch Bureauonderzoek KVL terrein
Oisterwijk

projectnr. 267115
revisie 02
25 augustus 2014

auteur
T. van Bostelen

Opdrachtgever

Gemeente Oisterwijk
postbus 10101
5060GA Oisterwijk

datum vrijgave	beschrijving revisie 02	goedkeuring	vrijgave
28-08-2014	definitief	G. Sophie	P. Kennes

Colofon
Titel: Antea Group Archeologie 2014/58.
Archeologisch Bureauonderzoek KVL terrein Oisterwijk
Auteur: T. van Bostelen,

ISSN: 1570-6273

© Antea Nederland B.V.
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer
Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.

Inhoud Blz.

Administratieve gegevens 4
Samenvatting 5
1 Inleiding 7
2 Beschrijving onderzoekslocatie 9
2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied 9
2.2 Huidig en toekomstig gebruik 9
2.3 Archeologisch beleid 10
2.4 Landschappelijke situatie 10
2.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen 12
3 Bekende waarden 17
3.1 Archeologische waarden 17
3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden 18
4 Archeologische verwachting 21
4.1 Bestaande verwachtingskaarten 21
4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting 22
5 Conclusies en advies 25
5.1 Conclusies 25
5.2 (Selectie)advies 25
Literatuur en geraadpleegde bronnen 27

Bijlagen
1 Archeologische perioden
2 AMZ-cyclus

Kaarten
267115-ARCHIS IKAW, AMK-terreinen, Waarnemingen en Onderzoeken uit ARCHIS
267115-S1 Bebouwing plangebied
267115-S2 Archeologische verwachting plangebied

Administratieve gegevens

AG Projectnummer	267115
OM-nummer	61390
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Oisterwijk
Plaats	Oisterwijk
Toponiem	kvl-terrein
Kaartblad	51A
Coördinaten	140920/399040 141310/399190 140930/399280 141230/399480
Kadaster	n.v.t.
Opdrachtgever	Gemeente Oisterwijk
Uitvoerder	Antea Group
Datum uitvoering	
Projectteam	G. Sophie (projectleider) G. Sophie (senior KNA-archeoloog) T. van Bostelen
Bevoegd gezag	
Beheer documentatie	Antea Group
Vondstdepot	n.v.t.

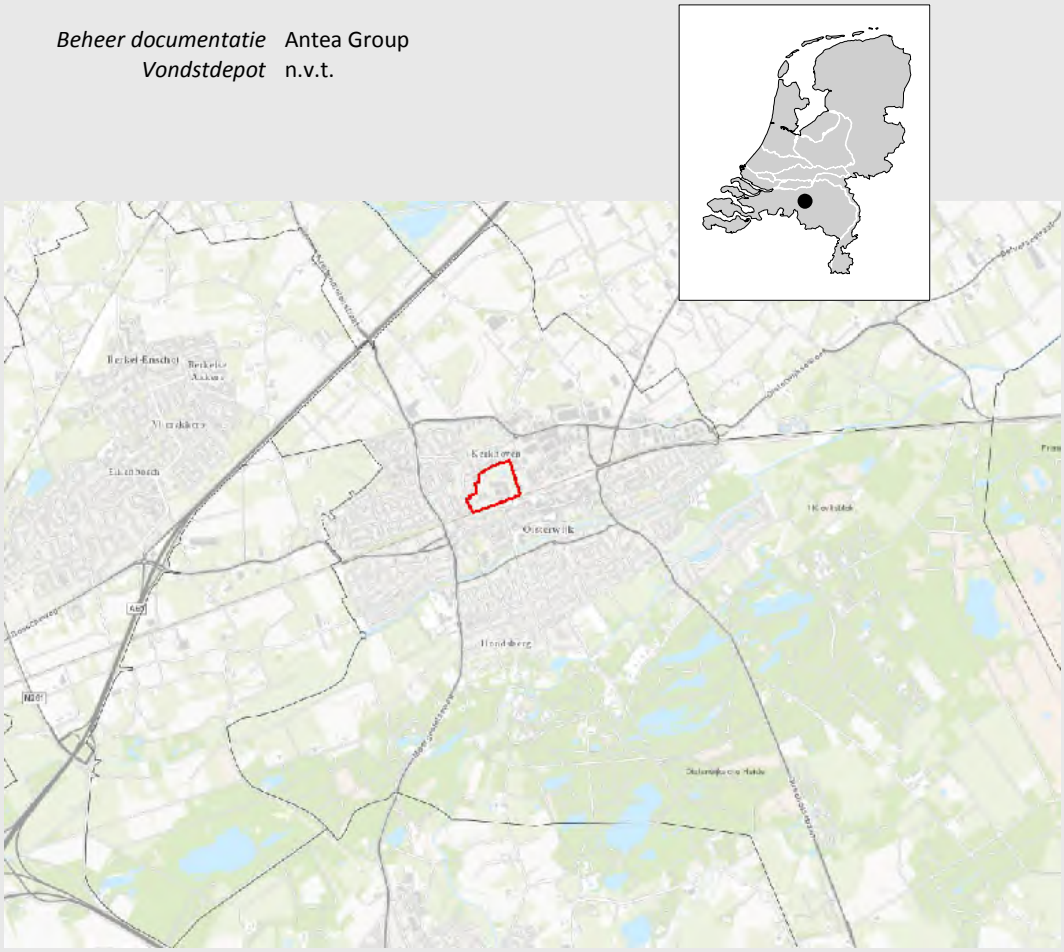

Afbeelding 1. Locatie plangebied in rood kader
(Topografische Kaart 1:30.000 (niet op schaal), © Topografische Dienst Kadaster, Emmen)

Samenvatting

In opdracht van gemeente Oisterwijk heeft Antea Group in april 2014 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. De aanleiding hiervoor is het voornemen van de gemeente Oisterwijk om het voormalige fabriekscomplex van de Koninklijke Verenigde Leder (KVL) opnieuw in te richten.

Het plangebied heeft gedeeltelijk een waarde-archeologie 3, hiervoor geldt dat conform gemeentelijk beleid bij een bodemverstoring groter dan 250 m^2 en dieper dan 0,5 m -mv archeologische onderzoek verplicht is. Daarnaast heeft een klein gedeelte van het plangebied waarde-archeologie 5, hiervoor geldt dat onderzoek verplicht is bij een verstoring groter dan 2500 m^2 en dieper dan 0,5 m -mv. De omvang van het projectplan overschrijdt deze ondergrenzen.

Het plangebied bevindt zich in het Brabants zandlandschap. Het plangebied ligt op de geomorfologische kaart binnen bebouwd gebied waardoor het niet gekarteerd is. Rondom het plangebied zijn dekzandruggen en oude beekdalen aanwezig. De historische kern van Oisterwijk ligt langs het beekdal van 'Voorste Stroom'.

Oisterwijk heeft in ieder geval sinds 1212 stadsrechten. Aan het einde van de 14e eeuw had Oisterwijk reeds zijn huidige hoofdstructuur. In de omgeving van het plangebied zijn archeologische waarnemingen gedaan uit de late middeleeuwen (kasteel Durendaal en de historische kern Oisterwijk), daarnaast zijn diverse vondsten uit periode steentijd - ijzertijd bekend.

Grote delen van het plangebied zullen zijn verstoord door de bouw en sloop van het KVL fabriekscomplex, en een deel van het plangebied is ontgrond / gesaneerd. Voor deze delen van het plangebied is geadviseerd de archeologische verwachting bij te stellen naar laag en deze delen van het plangebied vrij te geven. Voor de delen die hier buiten vallen wordt verondersteld dat de bodemopbouw intact is. Hiervoor blijft een middelhoge archeologische verwachting van kracht. Normaliter zouden wij adviseren om voor dit deel van het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren. Aangezien voor het gehele plangebied een bodemsanering wordt uitgevoerd kan echter het archeologisch booronderzoek overgeslagen worden. Wij adviseren om binnen het deel van het plangebied met een middelhoge archeologische verwachting de saneringswerkzaamheden archeologisch te begeleiden.

1 Inleiding

In opdracht van gemeente Oisterwijk heeft Antea Group in april 2014 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. De aanleiding voor het archeologische onderzoek is het voornemen van de gemeente Oisterwijk om het voormalige fabriekscomplex van de Koninklijke Verenigde Leder (KVL) opnieuw in te richten. Hierbij zullen gelegenheden worden gerealiseerd voor wonen en werken waarbij de historie van het terrein zoveel mogelijk behouden wordt. De bestaande fabriekspanden zullen hiervoor worden gerenoveerd en verbouwd om in de huidige wensen te voorzien. De bestaande bebouwing bestaat deels uit (rijks)monumentale gebouwen die dateren van het begin van de 20e eeuw.

Het plangebied valt op de archeologische beleidskaart van de gemeente Oisterwijk grotendeels in een zone met waarde-archeologie 3, hiervoor geldt dat conform gemeentelijk beleid bij een bodemverstoring groter dan 250 m^2 en dieper dan 0,5 m -mv archeologische onderzoek verplicht is. Een klein deel van het plangebied heeft waarde-archeologie 5, hiervoor geld dat onderzoek verplicht is bij een verstoring groter dan 2500 m2 en dieper dan 0,5 m -mv.[1] Met de voorgenomen ontwikkelingen op de het KVL-terrein zullen deze ondergrenzen worden overschreden en dient voorafgaande aan de bodemingrepen archeologische onderzoek te worden uitgevoerd (zie bijlage 2).

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Waar kunnen we wat verwachten? Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

Dit bureauonderzoek uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3.

[1] bestemmingsplan gemeente Oisterwijk

2 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Plangebied
Het plangebied omvat het voormalig fabriekscomplex van de Koninklijke Verenigde Leder met een omvang van circa 11 hectare. Het plangebied wordt in het zuiden begrensd door de Almijstraat, in het westen door de gasthuisstraat en diverse perceelsgrenzen, in het noorden door nijverheidsweg en in het oosten door de perceelsgrenzen van de percelen gelegen aan de ambachtstraat (zie Afbeelding 2).

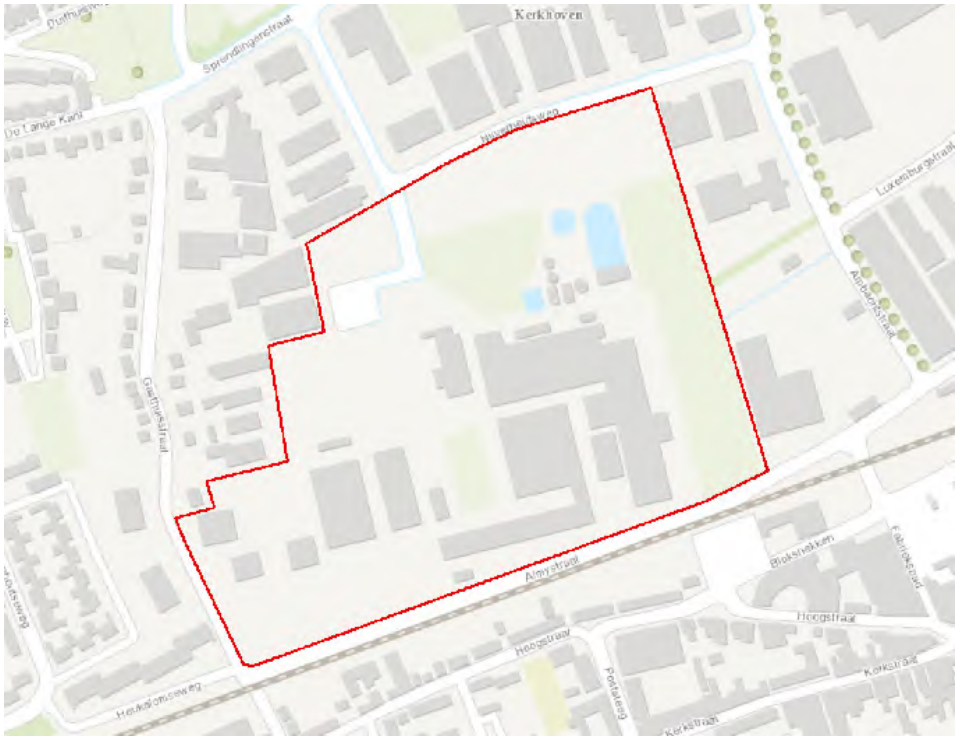

Afbeelding 2 Begrenzing plangebied in rood kader

Onderzoeksgebied
Voor het verkrijgen van een voelde dekkend beeld wordt voor een bureauonderzoek een grotere onderzoeksgebied gehanteerd dan het plangebied. Er is gekozen om een onderzoekgebied te hanteren van circa 1.000 m rondom het plangebied. Hiermee wordt zowel de historische kern van Oisterwijk als het omringende landschap omschreven in het bureauonderzoek.

2.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied
Binnen het plangebied staan de historische fabriekspanden van de leerlooierij van het Koninklijke Verenigde Leder. In 2000 sloot de leerlooierij hier zijn deuren en zijn de gebouwen leeg komen te staan. Enkele gebouwen zijn inmiddels weer in (tijdelijk) gebruik genomen door onder andere een autobanden bedrijf. Verder liggen delen van het plangebied braak, wachtend op herinrichting van het gebied.

Consequenties toekomstig gebruik
Er is een masterplan opgesteld voor de herontwikkeling van het KVL-terrein. Hiervoor wordt het plangebied opgedeeld in drie deelgebieden: woonbuurt noord, woonbuurt zuid en het ommuurde hart KVL. In zowel de woonbuurt noord als zuid zullen nieuwe woningen worden gerealiseerd op nu

grotendeels braakliggend terrein. In het hart van het KVL zullen binnen de bestaande historische gebouwen mogelijkheden worden geschept voor detailhandel, cultuur en wonen. Hierbij zullen de historische gebouwen deels in stand worden gehouden. Bij de sloop van een deel van de bestaande bebouwing en de aanleg van fundering voor nieuwe bebouwing zullen bodemverstorende ingrepen plaatsvinden die mogelijk aanwezige archeologische resten aan kunnen tasten.

2.3 Archeologisch beleid

De gemeente Oisterwijk heeft het archeologisch beleid gewaarborgd door in het bestemmingsplan een dubbelbestemming op te nemen voor archeologie. Hiervoor is een archeologische verwachtingskaart opgesteld die de basis vormt voor een archeologische beleidskaart. Op de beleidskaart is het oppervlak van de gemeente Oisterwijk onderverdeeld in zeven categorieën. Het plangebied valt grotendeels binnen een zone met waarde-archeologie 3 (zie Afbeelding 3) en een klein stukje valt in een zone met waarde archeologie 5. In het vigerend bestemmingsplan is opgenomen dat voor een gebied met waarde-archeologie 3 een onderzoeksplicht van kracht is bij een voorgenomen bodemverstoring groter dan 250 m^2 en dieper dan 0,5 m -mv en voor waarde archeologie 5 groter dan 2.500 m^2. De voorgenomen ontwikkelingen overschrijden deze ondergrenzen waardoor conform gemeentelijk beleid een archeologisch onderzoek verplicht is.

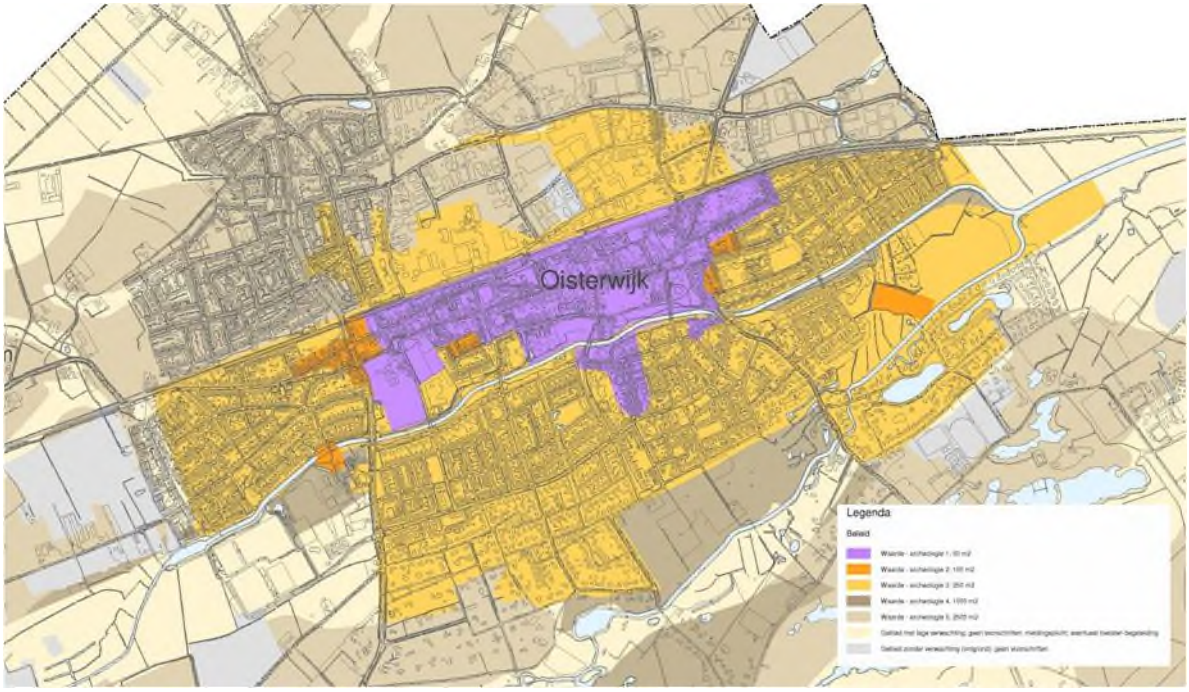

Afbeelding 3 Archeologische beleidskaart gemeente Oisterwijk (bron: website gemeente Oisterwijk)

2.4 Landschappelijke situatie

Geologie

Het plangebied bevindt zich in het Brabants zandlandschap. Gedurende het pleistoceen zijn hier door de voorlopers van de Maas en Rijn dikke pakketten grof zand en grind afgezet binnen het plangebied. Er zijn gedurende de ijstijden grote hoeveelheden sediment te verwerken geweest die door smeltwaterpulsen zijn getransporteerd over grote vlechtende riviervlaktes. Deze fluviatiele afzettingen worden gerekend tot de formatie van Sterksel.

Gedurende het Weichselien, de laatste ijstijd heerste een toendraklimaat in Nederland. Door het gebrek aan vegetatie waren de sedimenten vatbaar voor verstuiving. Gedurende het Weichselien is over een groot deel van Nederland een eolisch dek afgezet. Deze afzettingen vormen een deken over het eerdere reliëf en staan bekend als dekzand afzettingen. Het dekzandpakket is in fases afgezet en in een van de

latere fase zijn de zogenaamde jonge dekzanden gevormd. Deze jonge dekzanden bestaat uit de oudere dekzandafzettingen die lokaal weer herwerkt zijn en waarin enig reliëf is gevormd. De jonge dekzanden vormen vaak dekzandruggen zoals deze ook binnen het plangebied aangetroffen kunnen worden.

Vanaf het begin van het holoceen treedt klimaatsverbetering op, het wordt warmer en vochtiger. De grondwaterstand stijgt mee met de zeespiegelstijging als gevolg van het smelten van de ijskappen. Vegetatie krijgt meer vat op het landschap waardoor het landschap een zekere mate van stabiliteit kent. Er treedt bodemvorming op in de dekzanden waardoor podzolbodems tot ontwikkeling komen. Vernatting van het landschap resulteert in de vorming van beekjes die zorgen voor de afwatering in de richting van de rivieren.

De afwisseling tussen hoger gelegen zandruggen met lagere en vochtigere beekdalen maakt het landschap uitermate geschikt voor bewoning. Het Brabantse zandlandschap kent een uitgebreide geschiedenis van het gebruik en bewoning vanaf de steentijd.

Geomorfologie en AHN
Op een kleiner schaalniveau is op de geomorfologische kaart de opbouw van het landschap rondom het plangebied duidelijk. Het plangebied zelf valt binnen bebouwd gebied waardoor het niet gekarteerd is. Maar rondom het plangebied zijn dekzandruggen en oude beekdalen (of laagtes zonder veen) aangetroffen. De historische kern van Oisterwijk lijkt te liggen langs een beekdal van 'Voorste Stroom' of de 'Essche Stroom'.

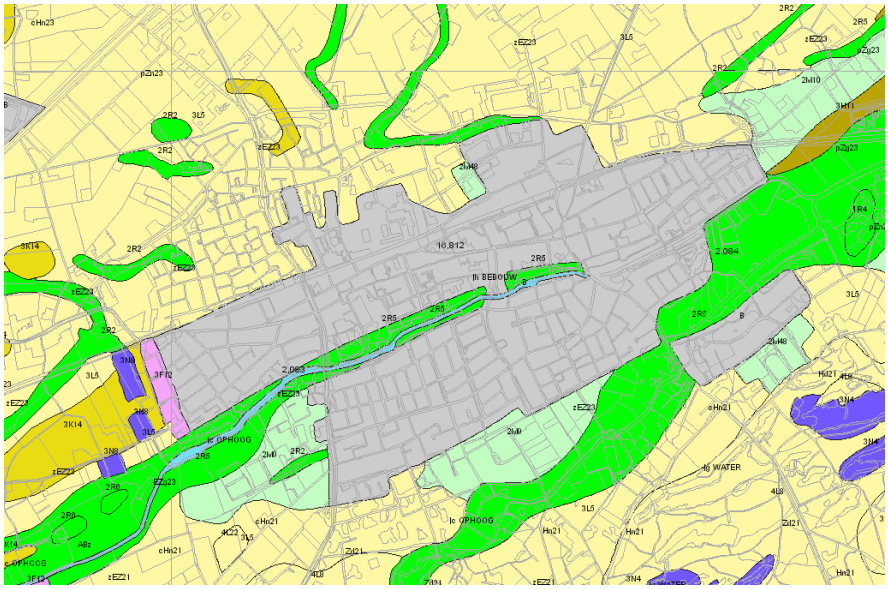

Afbeelding 4 Uitsnede uit geomorfologische kaart Alterra (bron; Archis)

Op het AHN is duidelijk te zien dat de richting van afwatering in het Noordoosten is geweest waar de 'Essche Stroom' uiteindelijk bij Vught in de Dommel uitmondt. Het plangebied zelf ligt op enige afstand ten noorden van het historisch centrum op een hoogte van circa 11 m +NAP.

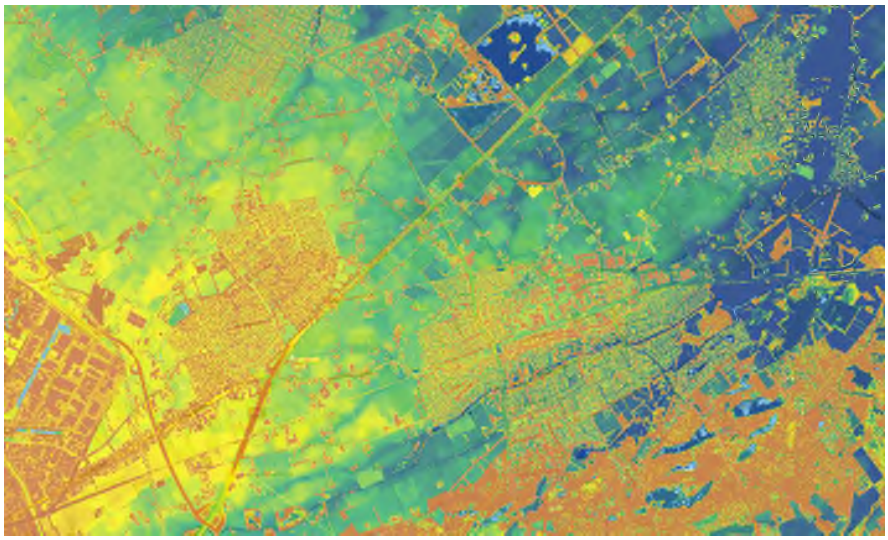

Afbeelding 5 Uitsnede uit het AHN (bron; ahn.geodan.nl)

Bodem en grondwater
Op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd omdat het gelegen is binnen bebouwd gebied. In Afbeelding 6 is echter wel duidelijk te zien dat Oisterwijk bijna geheel omringd wordt door hoge zwarte enkeerdgronden. Door plaggenbemesting is hier een bodemopbouw ontstaan met een dikke humeuze bouwvoor. Deze enkeerdgronden vormden goede landbouwgronden en vaak kunnen onder het esdek nog archeologische sporen worden aangetroffen. Als de bodemopbouw in het plangebied nog intact is kan hier een restant van het oude esdek worden aangetroffen.

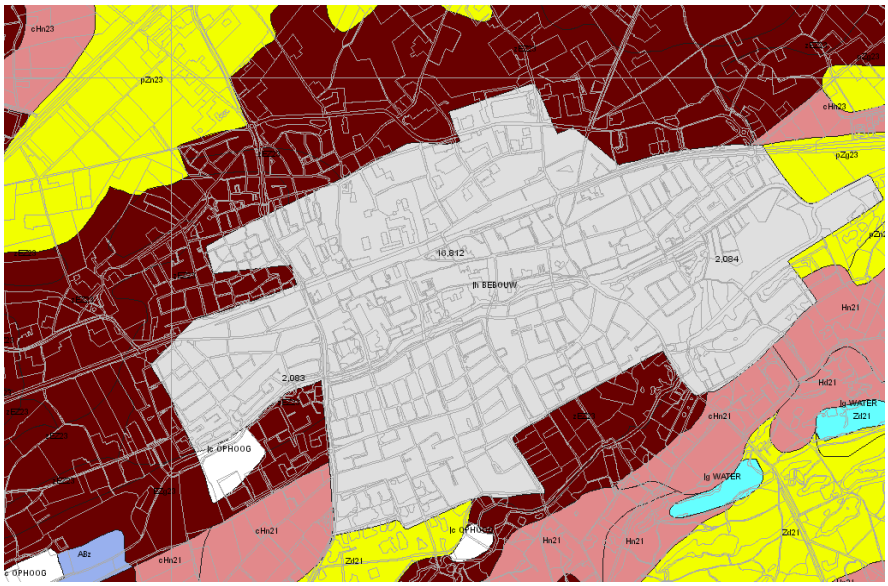

Afbeelding 6 Uitsnede uit de bodemkaart van Nederland (bron; Archis)

2.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Historische situatie
In de omgeving van het plangebied zijn vondsten bekend vanaf de vroege steentijd. De gebieden zijn regelmatig door jagers en verzamelaars bezocht. Ook door de vroege agrariërs werd gebruik al gemaakt dan deze dekzandruggen, mede omdat deze gronden relatief gemakkelijk te bewerken zijn.

Oisterwijk zelf heeft in ieder geval al sinds 1212 stadsrechten. De plaats Oisterwijk is dus al meer dan 800 jaar oud en hoewel Oisterwijk in de huidige situatie slechts van geringe omvang is was het in de historische situatie van groter belang. Oisterwijk koos voor het recht van 's-Hertogenbosch en was onderdeel van de meierij van 's-Hertogenbosch. De meierij was opgedeeld in vier kwartieren, waarvan het Kwartier van Oisterwijk er één was. Oisterwijk was in deze tijd de hoofdplaats van dit kwartier en vormde een belangrijk regionaal handelscentrum in deze tijd. Vermoedelijk had Oisterwijk al vanaf 1355 een wekelijkse markt.[2]

In het einde van de 14e eeuw had Oisterwijk reeds zijn huidige hoofdstructuur, bestaande uit een brede pleinachtige straat waar de oude markt plaatsvond waaraan Oisterwijk zijn stadsrechten heeft te danken. Aan beide zijden van deze straat lagen knooppunten van wegen in de richting van Oirshot, Boxtel, 's-Hertogenbosch en Heusden in het oosten en Moergestel, Heukelom en Tilburg in het westen.

In de late middeleeuwen en stond de stad bekend om zijn lakenindustrie en bierbrouwerijen. In Oisterwijk bestond als vanouds enige connectie met de textielnijverheid, tot in 1870 bijna de gehele textielindustrie in Oisterwijk verdween als gevolg van de opkomst van Tilburg als textielstad. Begin 20e eeuw was de schoenindustrie een opkomende branche in Brabant, 70% van de Nederlandse schoenen werden in Brabant geproduceerd. Ook in Oisterwijk werden in de deze periode diverse schoenenfabrieken gestart. Daarnaast was de lederindustrie zeer belangrijk voor Oisterwijk, als leverancier voor o.a. de schoenfabrieken. Binnen het plangebied bevond zich vanaf het begin 20e eeuw tevens een Lederfabriek.

Lederfabriek van Oisterwijk

Op 27 oktober 1916 wordt door Chris van der Aa bij de plaatselijke notaris de N.V. Lederfabriek opgericht. Hiervoor is een perceel opgekocht ten noorden van de spoorlijn Tilburg-Boxtel ter hoogte van het huidige KVL-terrein. In de oprichtingsakte stonden de werkzaamheden omschreven als: "…het fabriceren van leder, den handel in huiden en leder en alles wat verder in de meest uitgebreiden zin daartoe behoort."

Op 7 januari 1917 wordt begonnen met de bouw van de fabriek, na enige vertraging door de eerste wereldoorlog ging in september 1918 het bedrijf van start. In 1920 deden de eigenaren van de lederfabriek het grootste deel van de aandelen over een de Amsterdamse Leder Maatschappij. Tussen 1920-1940 groeide de fabriek sterk en groeide al snel van een oppervlakte van 3 hectare door naar een oppervlakte van maarliefst 16 hectare.

Gedurende de tweede wereld oorlog is de fabriek korte tijd onder leiding komen te staan van de Duitse bezetters. In deze zelfde periode is ook de oprichter van de fabriek overleden, als eerbetoon is een herdenkingsmonument aangeboden door het personeel dat tot op heden het pleintje voor de hoofdintree siert.

In de periode 1950-1960 vindt de wederopbouw plaats na de tweede wereldoorlog. De vraag naar leer is groot en doordat de fabriek relatief ongeschonden uit de oorlog is gekomen kon de productie snel worden hervat. In deze periode neemt de overheidshulp in het bedrijfsleven af en komt de fabriek nog meer op eigen benen te staan. Als reactie hierop wordt de productie opgevoerd en het assortiment uitgebreid.

In de periode 1960-1970 moest de fabriek alle zeilen bijzetten, in verband met de opkomst van kunstleer en de verplaatsing van de schoenen industrie naar lage loon landen wordt de concurrentie groot. De lederfabriek in Oisterwijk reageert door zijn peilen te zetten op innovatie en verbeterd de technieken in o.a. de productie van lakleer. In 1966 wordt de fabriek opnieuw overgenomen, nu door Hagemeyer en co. De belangrijkste exportgebieden veranderden, in de jaren zeventig werd daarna vooral geëxporteerd naar Frankrijk, Duitsland en Rusland.

[2] Craane 2013

Vanaf de jaren zeventig werden in Oisterwijk nog maar drie producten, rundbox, lakleer en split geproduceerd. In 1973 wordt het eerste verlies van de onderneming gerapporteerd. Vanaf dit moment krimpt de productie van leer in Oisterwijk in. In 1974 krijgt de fabriek uiteindelijk de naam 'Koninklijke Verenigde Leder' zoals het terrein nu nog te boek staat als afgekort het KVL-terrein. Na een kleine opbloeiïng in de jaren tachtig wordt op 23 januari 1999 bekend gemaakt dat KVL haar looierijactiviteiten beëindigd.[3]

Historische Kaarten
Op de kadastrale minuut van 1811-1832 is de bebouwing van Oisterwijk reeds aanwezig maar bevindt het plangebied zich nog in agrarisch gebied.

Afbeelding 7 Verzamelkaart Kadastrale minuut 1811-1832.

Op het bonneblad (1926) zijn de eerste gebouwen van het KVL-terrein aanwezig. Op jongere historische kaarten zijn steeds meer gebouwen aanwezig op het KVL-terrein, in paragraaf 3.2 wordt nader ingegaan op de bouwhistorische ontwikkeling van het KVL-terrein.

Afbeelding 8 Bonneblad 1926

[3] Karel Loeff Architectuurhistorie - Bedrijfsgeschiedenis, bouwhistorische ontwikkeling en productieproces van de lederfabriek KVL (www.monumentenadvies.nl)

Mogelijke verstoringen
Mogelijke verstoringen in het bodemarchief moeten met name gezocht wordt in de bouw en sloop van diverse fabrieksgebouwen van de lederfabriek. In de loop van de 20e eeuw zijn diverse panden gebouwd en gesloopt, hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 3.2 waar de bouwhistorische waarden van het terrein nader worden toegelicht.
Daarnaast is een deel van het plangebied in de jaren '80 ontgraven tot 1m -mv. In het archief van de gemeente Oisterwijk zijn hier echter geen gegevens meer over bekend. De uitvoerders van het niet gesprongen explosieven onderzoek[4], hebben vanuit een persoonlijke mededeling van een ambtenaar van de gemeente Oisterwijk, gegevens over deze ontgraving verkregen. In ons gespecificeerd verwachtingen--model zoals weergegeven in kaartbijlage S2, hebben wij deze informatie overgenomen en het ontgraven gebied een lage verwachting gegeven.

[4] van den Berg 2014

3 Bekende waarden

3.1 Archeologische waarden

Hieronder wordt een selectie besproken van de AMK-terreinen, archeologische waarnemingen en eerdere onderzoeken die relevant zijn voor het huidige bureauonderzoek (zie in kaartenbijlage 267115-Archis).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen
Binnen het onderzoeksgebied zijn twee AMK-terreinen aanwezig. Eén hiervan is de historische kern van Oisterwijk die net ten zuiden van het plangebied is gelegen. Gezien de ouderdom van Oisterwijk kunnen hier mogelijk al resten worden verwacht vanaf de (volle) middeleeuwen, meer waarschijnlijk is dat binnen deze contouren voornamelijk resten van laat middeleeuwse tot nieuwetijdse vindplaatsen worden aangetroffen.

Het tweede AMK-terrein bestaat uit een middeleeuws kasteelterrein dat gelegen is ten zuidwesten van het plangebied. Het betreft een terrein waar mogelijk restanten aanwezig zijn van de fundering en gracht van het kasteel Durendaal.

Tabel 1. AMK-terreinen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

AMK-nr	Waarde	Complex	Van	Tot
2083	hoge archeologische waarde	Kasteel	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
16812	hoge archeologische waarde	Stad	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Nieuwe tijd: 1500 - 1950

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen
Binnen het onderzoeksgebied zijn diverse archeologische waarnemingen gedaan. In tabel 2 is hiervan een overzicht opgenomen. De meeste waarnemingen zijn te koppelen aan de twee hierboven besproken AMK-terreinen. Veel waarnemingen vallen samen met de historische kern van Oisterwijk of het 'kasteel' van Darendaal.

Er zijn echter ook enkele andere waarnemingen die hier los van staan. Er zijn twee waarnemingen (13948 en 14469) gedaan van neolithische artefacten, dit betreffen beide oppervlaktevondsten mogelijk uit context op circa 500 m ten oosten van het plangebied. Daarnaast zijn er drie waarnemingen (39010, 433899 en 434044) gedaan met resten uit de ijzertijd. In twee waarnemingen zijn resten van een ijzertijd nederzetting aangetroffen (circa 500 m ten zuidwesten) en in één waarneming met resten van een crematiegrafveld (circa 1000 m ten zuidwesten).

Tabel 2. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Waarnr	Complex	Begin	Eind
13948	Onbekend	Neolithicum midden: 4200 - 2850 vC	Neolithicum laat: 2850 - 2000 vC
14469	Onbekend	Neolithicum midden: 4200 - 2850 vC	Neolithicum laat: 2850 - 2000 vC
24545	Kerk	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
32638	Borg/stins/versterkt huis	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
39010	Urnenveld	IJzertijd: 800 - 12 vC	IJzertijd: 800 - 12 vC
48427	Onbekend	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Nieuwe tijd: 1500 - heden
53003	Onbekend	Nieuwe tijd: 1500 - heden	Nieuwe tijd: 1500 - heden
53697	Kasteel	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC	Nieuwe tijd B: 1650 - 1850 nC
409083	Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen vroeg A: 450 - 525 nC	Middeleeuwen vroeg C: 725 - 900 nC
409083	Niet van toepassing	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC	Nieuwe tijd C: 1850 - heden

Waarnr	Complex	Begin	Eind
412182	Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
414266	Versterking, onbepaald	Middeleeuwen: 450 - 1500 nC	Nieuwe tijd: 1500 - heden
415425	Kasteel	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC	Nieuwe tijd C: 1850 - heden
415655	Onbekend	Middeleeuwen: 450 - 1500 nC	Middeleeuwen: 450 - 1500 nC
425603	Onbekend	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC	Nieuwe tijd C: 1850 - heden
433899	Nederzetting, onbepaald	IJzertijd vroeg: 800 - 500 vC	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
433899	Onbekend	Middeleeuwen vroeg D: 900 - 1050 nC	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
434044	Klooster(complex)	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC	Nieuwe tijd B: 1650 - 1850 nC
434044	Nederzetting, onbepaald	IJzertijd vroeg: 800 - 500 vC	Nieuwe tijd: 1500 - heden

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Er zijn diverse bureau en booronderzoek uitgevoerd in de historische kern van Oisterwijk, waarbij in sommige gevallen middeleeuwse en/of nieuwetijdse resten zijn aangetroffen. Specifiek voor het plangebied is het onderzoek van 'Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse' van belang omdat dit een bureauonderzoek betreft met exact hetzelfde plangebied als dit bureauonderzoek. De rapportage van dit onderzoek is echter niet beschikbaar ten tijden van het opstellen van dit betreffende bureauonderzoek.

Tabel 3. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

OM-nr	Uitvoerder	Type onderzoek	Jaar uitvoering
5220	Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse	Archeologisch: booronderzoek	2009
8517	RAAP Archeologisch Adviesbureau	Archeologisch: booronderzoek	2004
9573	BAAC BV	Archeologisch: booronderzoek	2005
13983	RAAP Archeologisch Adviesbureau	Archeologisch: begeleiding	2005
15230	Oranjewoud BV	Archeologisch: begeleiding	2005
17384	Grontmij	Archeologisch: bureauonderzoek	2006
18895	RAAP Archeologisch Adviesbureau	Archeologisch: proefputten/proefsleuven	2006
21585	Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse	Archeologisch: bureauonderzoek	2010
23909	Jacobs & Burnier	Archeologisch: begeleiding	2007
24043	Synthegra BV	Archeologisch: booronderzoek	2010
24100	SOB Research	Archeologisch: booronderzoek	1905
24913	Jacobs & Burnier	Archeologisch: booronderzoek	2007
29228	ADC ArcheoProjecten	Archeologisch: begeleiding	2008
30802	RAAP Archeologisch Adviesbureau	Archeologisch: opgraving	2012
33260	Synthegra BV	Archeologisch: booronderzoek	2010
33815	Archaeological Research en Consultancy	Archeologisch: bureauonderzoek	2010
36914	Jacobs & Burnier	Archeologisch: begeleiding	2009
40661	BAAC BV	Archeologisch: booronderzoek	2010
41515	Archaeological Research en Consultancy	Archeologisch: booronderzoek	2010
49427	BAAC BV	Archeologisch: booronderzoek	2011

3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

De lederfabriek in Oisterwijk is in 1916 opgericht. Op basis van een analyse van de bouwhistorische ontwikkeling van het terrein blijkt dat het eerste gebouw in 1917 is geplaatst.[5] De lederfabriek is in de hierop volgende jaren steeds verder uitgebreid. In eerste instantie met enkele kleine gebouwen en aanbouwen, maar later door het plaatsen van nieuwere en grotere fabriekshallen. Voor een uitgebreide

[5] Karel Loeff Architectuurhistorie 2005

beschrijving van deze bouwhistorische ontwikkelingen verwijzen we naar het rapport van Karel Loeff Architectuurhistorie.[6]

Afbeelding 9 Luchtfoto van de lederfabriek in 1950. Op deze foto heeft de fabriek de grootste omvang. (bron: afkomstig uit rapport Karel Loeff Architectuur 2005)

De bebouwing van het fabriekscomplex begon in het zuidoostelijk deel van het terrein. Vanuit deze hoek wordt het complex uitgebouwd in noordelijke en westelijk richting tot het gehele terrein bebouwd is. Na verloop van tijd worden enkele gebouwen gesloopt en soms op de zelfde locatie weer herbouwd of uitgebreid. Enkele gebouwen die in de situatie van 1950 (zie Afbeelding 9) zijn inmiddels niet meer aanwezig.

In de kaartenbijlage is een situatiekaart opgenomen met daarin de bebouwing zoals nu aanwezig plus de historische bebouwing die inmiddels is gesloopt. Hieruit is op te maken dat het overgrote deel van het plangebied in een zeker stadium bebouwd is geweest. In de kaartenbijlage is een gebied aangeduid dat in de historische situatie grotendeels bebouwd is geweest en waarvan verondersteld wordt dat door de bouw- en sloopwerkzamenheden het bodemarchief grootschalig is verstoord[7]. Het bebouwde gebied heeft een oppervlakte van circa 7,5 hectare ten opzichte van het totale oppervlak van het plangebied van circa 11 hectare. Het bebouwde gebied kent een dekkingsgraad van circa 50% bebouwing. Voor de aanleg van een uitgebreid rioolstelsel zal nog een additionele verstoring zijn veroorzaakt.

[6] Karel Loeff Architectuurhistorie 2005

[7] Er is een aanvraag uitgegaan naar het bouwarchief om de gegevens op te vragen van funderingsdieptes en eventuele dieptes van ontgravingswerkzaamheden tijdens de bouw. Tot op heden is hiervan geen bericht ontvangen en daardoor blijft het een veronderstelling om aan te nemen dat de bodem onder de bebouwing reeds is verstoord.

4 Archeologische verwachting

4.1 Bestaande verwachtingskaarten

IKAW
De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed opgestelde kaart waarop aan de hand van eerder gedane archeologische waarnemingen en de bodemkundige gegevens is aangegeven wat de kans is in een bepaald gebied archeologie aan te treffen: laag, middelhoog of hoog. Zoals de naam al aangeeft gaat het hier - vanwege schaal en extrapolatie - slechts om een ruwe indicatie.
Het plangebied ligt in een bebouwd gebied dat niet is gekarteerd. De omringende gebieden hebben echter een hoge tot middelhoge trefkans op het aantreffen van archeologische resten.

Provinciale verwachtingskaart
Op de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Brabant ligt het gebied net buiten het monumentale deel van de kern van Oisterwijk maar wel binnen een zone met historische stedenbouw (rood kader in Afbeelding 10). Binnen het plangebied zijn enkele monumentale panden aanwezig (rode stippen in Afbeelding 10). Op basis hiervan worden voornamelijk resten van historische bebouwing verwacht.

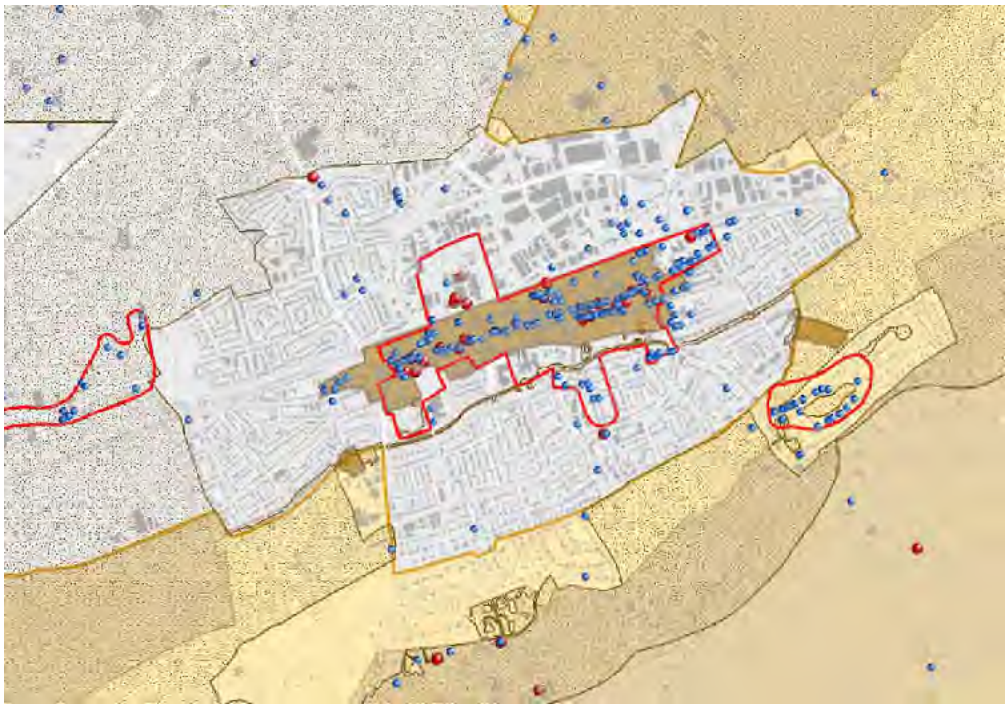

Afbeelding 10 Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Brabant.

Gemeentelijke verwachtingskaart
Het plangebied is op de archeologische verwachtingskaart aangeduid als bebouwd gebied zonder archeologische verwachting. Het gebied wordt omringd door gebieden met een middelhoge archeologische verwachting (licht geel op Afbeelding 11).

Afbeelding 11 Archeologische verwachtingskaart van gemeente Oisterwijk

4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

(zie KNA-specificatie LS05)

Datering
1917 - heden
Er worden binnen het plangebied met name bouwhistorische resten verwacht uit de nieuwe tijd, van de ontwikkeling van het KVL-terrein.

Steentijd - late middeleeuwen
Vondsten vanaf het paleolithicum kunnen in het gebied niet worden uitgesloten omdat de dekzandruggen in de regio al vroeg in gebruik zijn genomen, de kans is echter groot dat deze vondsten niet meer insitu worden aangetroffen. Als binnen het plangebied resten van een esdek worden aangetroffen kunnen hieronder ook archeologische sporen van de bronstijd tot en met de late middeleeuwen worden aangetroffen.

Complextype
1917 - heden
Met betrekking tot het KVL-terrein worden voornamelijk bouwhistorische resten verwacht, waarvan een deel inmiddels is gesloopt. Op het terrein kunnen resten verwacht worden van funderingen en andere sporen die in verband kunnen worden gebracht met het leerlooiproces.

Bronstijd - late middeleeuwen
Mits een esdek bewaard is gebleven binnen het plangebied kunnen hier ook resten worden aangetroffen van nederzettingen, (crematie)grafvelden of agrarische activiteiten uit de bronstijd tot en met de late middeleeuwen.

Steentijd
Het is niet uit te sluiten dat binnen het plangebied resten uit de steentijd worden aangetroffen, gezien de agrarische functie van het gebied is de kans echter groot dat eventuele vindplaatsen zijn aangetast. Eventuele resten van (tijdelijke) kampementen zullen dan niet meer insitu bewaard zijn gebleven.

Omvang
1917 - heden
Uit historische bronnen blijkt dat het KVL-terrein in oppervlakte heeft beslagen tot 16 hectare.

Bronstijd - late middeleeuwen
Onder een eventueel esdek kunnen resten aangetroffen worden van een nederzettingsterrein van honderden vierkante meters tot puntlocaties.

Diepteligging
1917 - heden
Resten van de historische bebouwing van het KVL-terrein kunnen worden aangetroffen direct aan het maaiveld of vlak onder het huidige maaiveld. Een groot deel van deze historische bebouwing staat nog op het terrein.

Bronstijd - late middeleeuwen
Archeologische sporen uit de periodes bronstijd tot en met late middeleeuwen kunnen verwacht worden direct onder het esdek.

Locatie
1917 - heden
Het grootste deel van de historische bebouwing is nog als dusdanig aanwezig. Enkele gebouwen die zijn gesloopt worden verwachting binnen de zone met fabriekspanden.

Bronstijd - late middeleeuwen
Intacte resten van het esdek worden voornamelijk verwacht in de gebieden buiten de zone met intensieve bebouwing. Op de locatie waar de fabriekspanden van het KVL-terrein zijn gebouwd is de bodemverstoring waarschijnlijk dusdanig dat hier geen oudere archeologische resten meer worden aangetroffen.

Uiterlijke kenmerken
1917 - heden
Dit zal voornamelijk funderingen en muurwerk betreffen van reeds gesloopte gebouwen van de lederfabriek. Verder kunnen er allerlei vondsten aan worden getroffen die verband hielden met de leerlooi activiteiten.

Bronstijd - late middeleeuwen
Onder een eventuele restant van een esdek is een brede verwachting op het aantreffen van archeologische resten:

- (crematie)grafveld: Er is kans op het aantreffen van een crematiegrafveld uit de periode Bronstijd - Romeinse tijd, mogelijk met kringgreppels en urnen.
- Nederzettingen: Er kunnen nederzettingen worden aangetroffen uit de periode bronstijd - late middeleeuwen, met palenrijen, waterputten, karrensporen, etc. en vanaf de middeleeuwen ook met resten van muurwerk en funderingen.
- Agrarische activiteiten: Het gebied is als agrarisch gebied in gebruik geweest en kan gekenmerkt worden door greppels, ploegsporen en perceelsgrenzen.

Mogelijke verstoringen
Door de bouw en sloop van diverse fabriekspanden van de lederfabriek hebben op het KVL-terrein hoogstwaarschijnlijk grote verstoringen plaatsgevonden. Op het terrein is ook sprake van een uitgebreid rioleringsnetwerk.

Daarnaast kan ook al in een eerder stadium door agrarische activiteiten bodemverstoring zijn opgetreden. Hiermee zullen voornamelijk oppervlakkige sporen en vondsten o.a. uit de steentijd zijn verstoord. Diepere sporen kunnen onder het esdek alsnog bewaard zijn gebleven.

5 Conclusies en advies

5.1 Conclusies

Het plangebied is in de historische situatie sterk beïnvloed geweest door de aanleg van het fabriekscomplex van de Koninklijke Verenigde Leder. Grote delen van het plangebied zijn in de huidige situatie nog bebouwd met fabrieksgebouwen van de lederfabriek. In het verleden is het bebouwde gebied nog groter geweest. Aangenomen wordt dat door de (ver)bouw- en sloopwerkzaamheden van de verschillende panden grote verstoringen zijn opgetreden in het plangebied. Daarnaast is een deel van het plangebied ontgrond / gesaneerd. Het plangebied is op basis van deze veronderstelling opgedeeld in twee deelgebieden: het bebouwde deel van het plangebied waar in de ondergrond waarschijnlijk nog bouwhistorische resten van de lederfabriek kunnen worden aangetroffen en het overige deel van het plangebied waar mogelijk nog een (restant van) een esdek aanwezig is.

Voor het deel van het plangebied waar nog een esdek aanwezig is blijft een brede archeologische verwachting van kracht op het aantreffen van archeologische resten uit de periode bronstijd tot en met late middeleeuwen. De kans dat vondsten worden aangetroffen uit de steentijd is klein maar niet geheel uit te sluiten op basis van het bureauonderzoek.

5.2 (Selectie)advies

Voor het (historisch) bebouwde gebied van het plangebied geldt een hoge verwachting op het aantreffen van bouwhistorische resten uit de 20e eeuw. Op basis van historische gegeven is al een uitgebreide reconstructie gemaakt van de ontwikkeling van het fabriekscomplex gedurende de 20e eeuw. Door deze bebouwing is het onderliggende bodemarchief in dit deel van het plangebied waarschijnlijk grootschalig aangetast. De toegevoegde waarde van het archeologisch onderzoeken van de (ondergrondse) bouwhistorische waarden binnen het plangebied lijkt klein, aangezien de ontwikkeling goed gedocumenteerd is. Wij adviseren om de archeologische verwachting voor het bebouwde deel van het plangebied bij te stellen naar laag en dit deel van het plangebied vrij te geven voor toekomstige ontwikkelingen (zie kaartbijlage S2). Enkele historische fabriekspanden genieten een monumentale status waarmee naar ons inziens de bouwhistorische waarde van het plangebied voldoende geborgd is. Het opgraven van funderingen van enkele bijgebouwen voegt hier weinig informatie aan toe.

Voor het deel van het plangebied dat nooit intensief bebouwd is geweest blijft de middelhoge archeologische verwachting van kracht. Er zijn op basis van het bureauonderzoek voor deze delen van het plangebied geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van grote bodemverstoringen. Normaliter zouden wij adviseren om voor deze delen van het plangebied een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen (verkennende fase) uit te voeren om zodoende inzicht te verschaffen in de bodemopbouw en meer specifiek in de aan- of afwezigheid van een (restant) esdek.

Aangezien voor het gehele plangebied een bodemsanering wordt uitgevoerd, ook waar de middelhoge verwachting van toepassing is, kan echter het archeologisch booronderzoek overgeslagen worden. Wij adviseren om hier de saneringswerkzaamheden archeologisch te begeleiden. Voor een begeleiding dient eerst een Programma van eisen te worden opgesteld.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 53 van de Monumentenwet 1988 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

Antea Group
Oosterhout, Mei 2014

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Barends et. al., 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Berendsen, H.J.A. 2004 (4e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie.* Van Gorcum, Assen.

Berkel, G. van en K. Samplonius. 2006: *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie.* Het Spectrum, Houten.

Berg, E. van den. 2014: Projectgebonden Risicoanalyse; KVL-terrein te Oisterwijk. Riel: Reaseuro.

Kaarten
Bodemkaart van Nederland, 1:50000, STIBOKA, kaartblad 51A
Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
Minuutplan ca. 1830 (http://www.watwaswaar.nl)
Topografische kaart 1:25000 (http://kadata.kadaster.nl)
Topografisch-militaire kaarten 1879, 1900 (www.watwaswaar.nl)

Internet
www.watwaswaar.nl

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.
Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (homo sapiens) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.
In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.
De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.
Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.
In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (celtic fields). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.
Met de **Romeinse tijd (**12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.
Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdlieden. Vanaf de 10^{e} eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.
De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

- **schematisch overzicht AMZ**
- **verklarende woordenlijst AMZ**

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

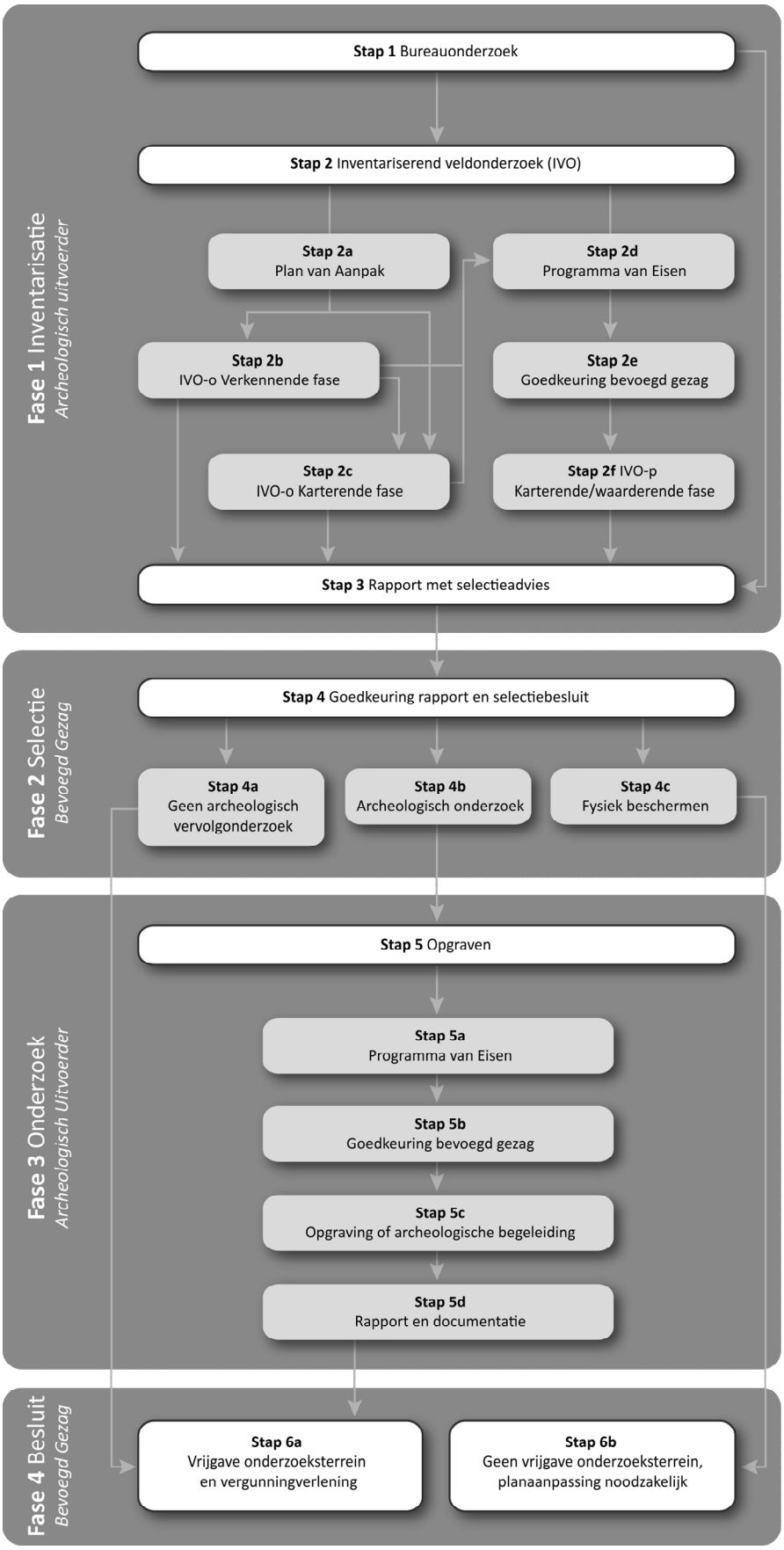

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)
Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren
Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis
Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)
Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)
De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek
Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel
Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)
Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)
Bij een Inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek -*proefsleuven (IVO-p)* (STAP 2f)
Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)
Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.
Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)
Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)
Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)
Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)
Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)
Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan
In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)
In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

Selectiebesluit (STAP 4)
De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

Veldkartering
Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Kaartenbijlage

267115-Archis

29-04-2014

IKAW, AMK-terreinen, Onderzoeken en Waarnemingen

143937 / 401242

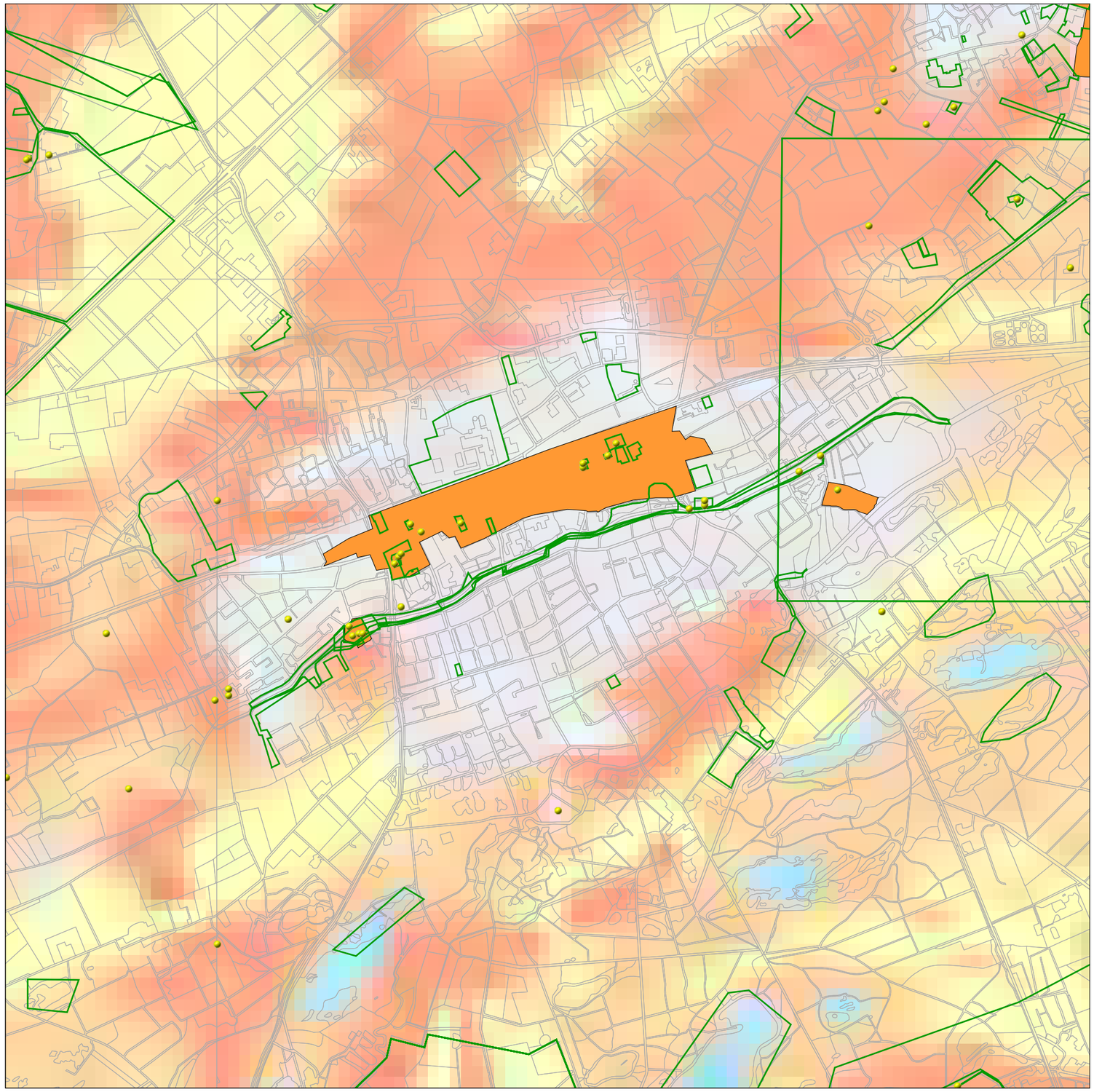

139045 / 396349

Legenda

WAARNEMINGEN

ONDERZOEKEN

MONUMENTEN

- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

TOP10 ((c)TDN)

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

PROVINCIES

0 1 km

N

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

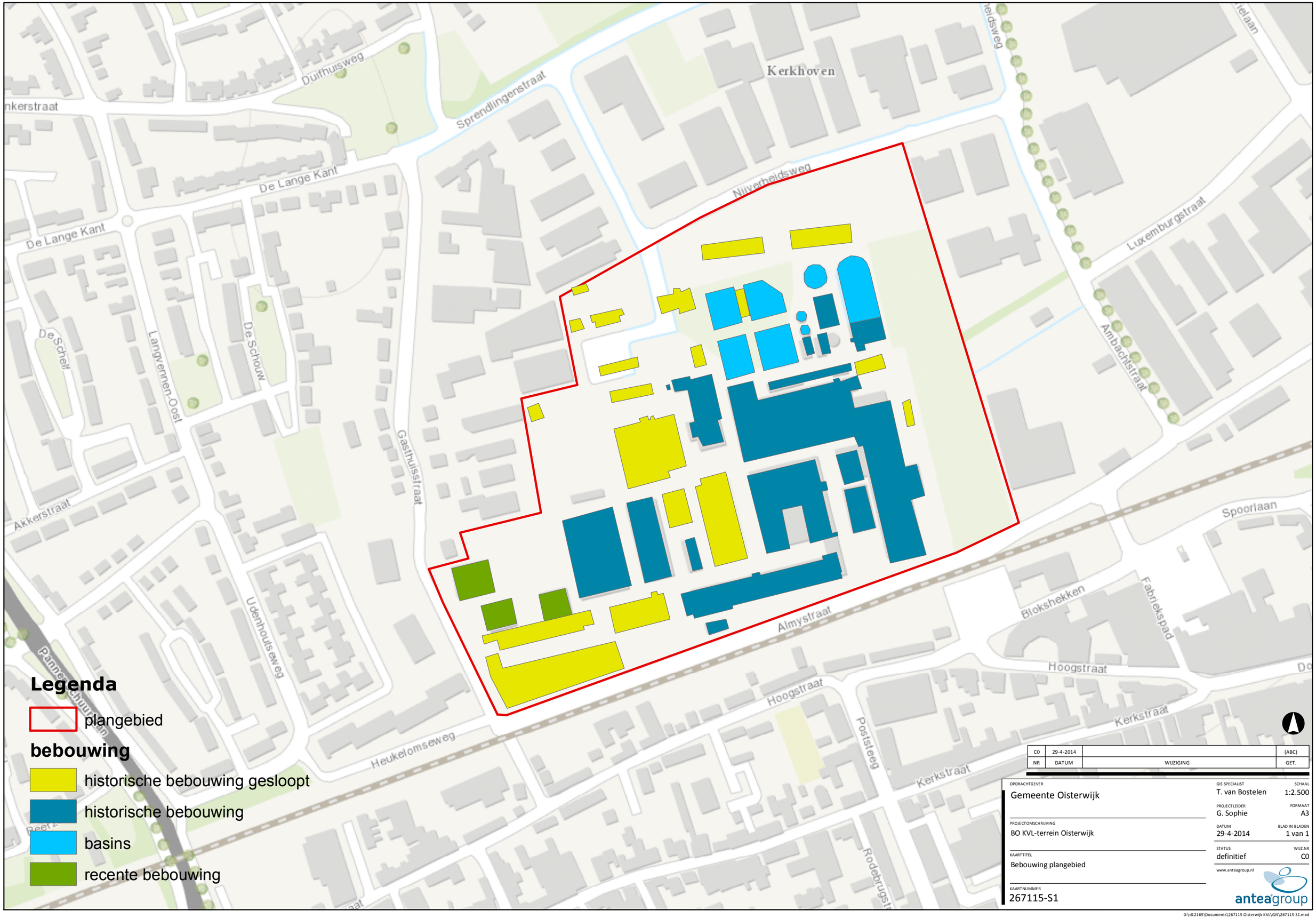

NR	DATUM	WIJZIGING	GET.
C0	29-4-2014		(ABC)

OPDRACHTGEVER
Gemeente Oisterwijk

PROJECTOMSCHRIJVING
BO KVL-terrein Oisterwijk

KAARTTITEL
Bebouwing plangebied

KAARTNUMMER
267115-S1

GIS SPECIALIST
T. van Bostelen

SCHAAL
1:2.500

PROJECTLEIDER
G. Sophie

FORMAAT
A3

DATUM
29-4-2014

BLAD IN BLADEN
1 van 1

STATUS
definitief

WIJZ.NR
C0

www.anteagroup.nl

anteagroup

D:\d12169\Documents\267115 Oisterwijk KVL\GIS\267115-S1.mxd

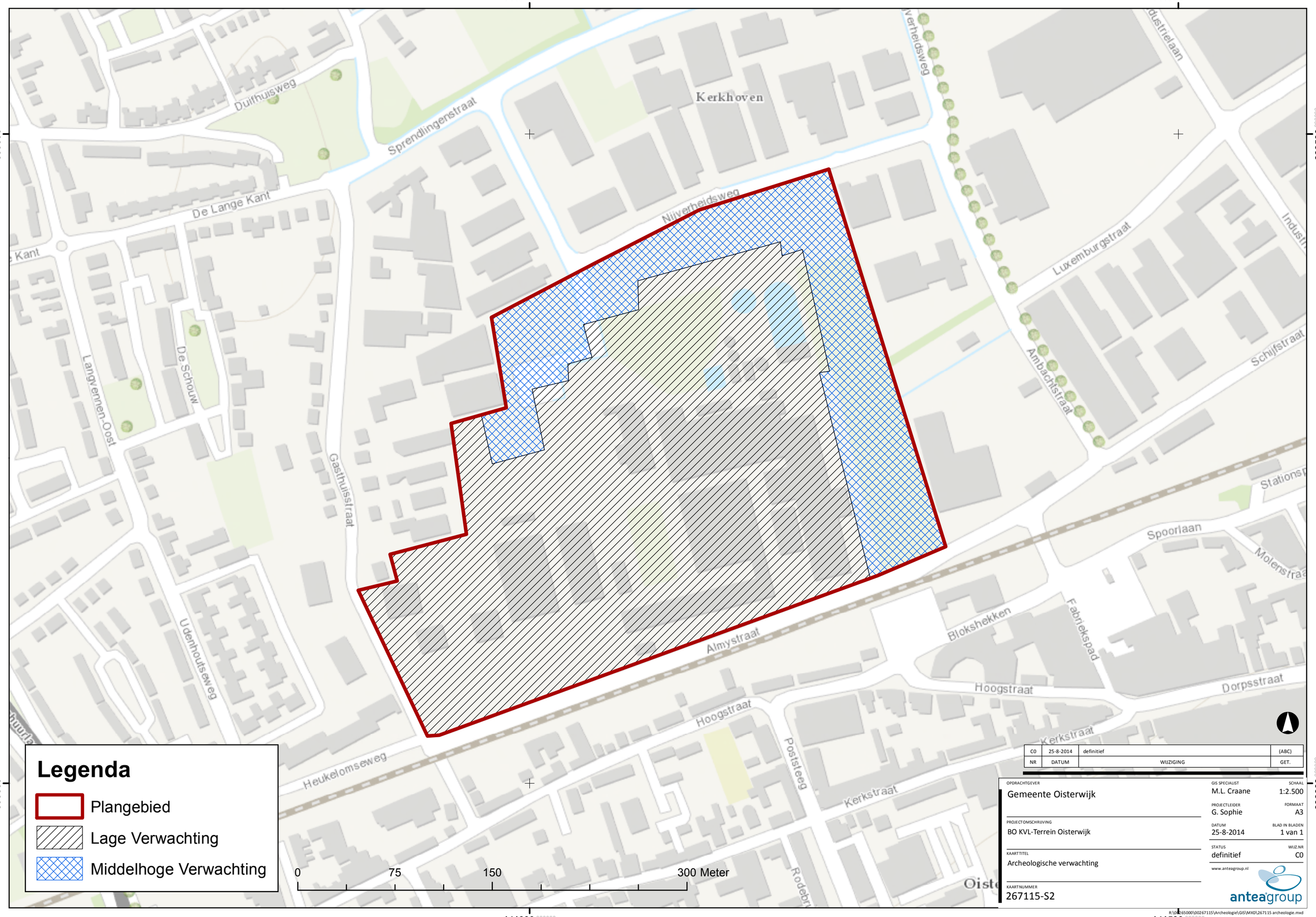

NR	DATUM	WIJZIGING	GET.
C0	25-8-2014	definitief	(ABC)

OPDRACHTGEVER
Gemeente Oisterwijk

PROJECTOMSCHRIJVING
BO KVL-Terrein Oisterwijk

KAARTTITEL
Archeologische verwachting

KAARTNUMMER
267115-S2

GIS SPECIALIST
M.L. Craane

SCHAAL
1:2.500

PROJECTLEIDER
G. Sophie

FORMAAT
A3

DATUM
25-8-2014

BLAD IN BLADEN
1 van 1

STATUS
definitief

WIJZ.NR
C0

www.anteagroup.nl

anteagroup

R:\0265000\00267115\Archeologie\GIS\MXD\267115 archeologie.mxd